

Welkom gasten, studenten, medewerkers en sprekers bij de Jaaropening van Hogeschool Utrecht.

De jaaropening markeert een bijzonder moment. Het is moment waarop we nieuwe studenten welkom heten die verwachtingsvol aan een nieuwe levensfase beginnen. We zien ook de andere studenten weer terug na de vakantieperiode. Wij kijken uit naar dit moment en we genieten ervan dat het weer bruist in de gangen, lokalen, labs en collegezalen. We genieten weer van jullie energie, jullie ambities, jullie dromen en jullie gezelligheid en plezier.

We, dat zijn de bijna 3.500 docenten, onderzoekers en medewerkers van Hogeschool Utrecht. Samen met jullie maken we Hogeschool Utrecht tot veel meer dan een hogeschool, samen maken we verschil.

‘Samen verschil maken’ is het thema van onze jaaropening.

Dit thema wil ik graag op langs drie lijnen met jullie bespreken: waarom is dit een belangrijk thema voor Hogeschool Utrecht?, wat zien wij als onze opgave? en hoe geven we daar vorm aan?

Waarom maken wij het verschil?

Een bekend Nederlands gezegde luidt: ‘wie de jeugd heeft, heeft de toekomst’ of mooier: ‘wie de jeugd geeft, heeft de toekomst’.

We hebben de jeugd heel hard nodig voor die toekomst, om de grote opgaven waar we voor staan, te realiseren. We zullen alle denkkracht, creativiteit en motivatie die er is bij de jeugd moeten mobiliseren. Voor de opgaven van de toekomst, voor de vraag van de arbeidsmarkt en vooral voor hun eigen geluk en welzijn.

Veel van die jeugd mogen we elk jaar verwelkomen als nieuwe studenten. Mede via hen is Hogeschool Utrecht nauw verweven met de samenleving, met de wereld om ons heen.

Onze opdracht daarbinnen is specifiek: we dragen met onderwijs en onderzoek bij aan een leven lang ontwikkelen. Een verantwoordelijke opdracht. Onderwijs en onderzoek om:

- Studenten uit te dagen, te prikkelen, te stimuleren
- Studenten een inspirerende blik op de wereld te geven
- creativiteit los te maken, die een voedingsbodem biedt voor innovatie

En er is ook die andere dimensie: opleiden en onderzoek voor de arbeidsmarkt en de samenleving:

- om personeelstekorten terug te dringen in bijvoorbeeld onderwijs, zorg en techniek
- op te leiden voor beroepen van de toekomst
- door bij te dragen aan sociale en maatschappelijke ontwikkelingen

De uitdaging is om deze dimensies met elkaar in balans te houden, dat is onze opdracht. Niets nieuws, maar de vraag is, lukt het ons in voldoende mate? Als het gaat om de *inhoud* durf ik dat zonder meer met ja te beantwoorden, de inhoudelijke kwaliteit van ons onderwijs en onderzoek is zeer goed. Dat blijkt bijvoorbeeld uit accreditaties, uit onderzoek onder alumni, uit prijzen en awards die we winnen, uit toegekende onderzoeksopdrachten etc.

Maar onze maatschappelijke opdracht gaat verder dan de inhoud en kennisoverdracht. Uit sociale en economische overwegingen moeten we studenten in al hun diversiteit gelijke kansen bieden en hun talenten benutten. Daarvoor is het onontbeerlijk dat ons onderwijs maximaal toegankelijk is voor iedereen. Als het gaat om de vraag of ons dat al lukt in termen van *kansengelijkheid en onbelemmerd studeren* zou ik zeggen: nee, *nóg* niet. Ik denk dat we als HU, maar zeker ook als hbo en wellicht nog veel breder in het onderwijs iets te winnen hebben.

We zien de participatie in het hoger onderwijs van bepaalde groepen afnemen, bijvoorbeeld jongeren uit bijstandsg gezinnen.

We zien dat andere groepen drempels ervaren waardoor hun deelname achterblijft, ik denk met name aan jongeren met een migratie achtergrond, maar ook aan jongeren met een beperking.

We zien ook studenten die het opgeven, die uitvallen, terwijl ze wel aan de instroomkwalificaties voldoen.

Stuk voor stuk zijn dit zijn dit voorbeelden waarbij we potentiële studenten en studenten tekort doen en hun talent verspillen.

We zien ook dat het erg moeilijk is om te switchen van loopbaanpad. Bij het overstappen naar een andere sector, bijvoorbeeld zorg, onderwijs of techniek, worden opleiding en kwalificering vaak als belemmering ervaren.

Er is dus meer “aan de jeugd te geven” en nodig om al het potentieel te mobiliseren en te benutten. Dat mogen we wat mij betreft beschouwen als een opdracht.

Wat maakt het verschil?

Gelijke kansen door verschillen te honoreren, zegt Tom van den Brink voorzitter ISO 25 juli in de Volkskrant. Hij koppelt zijn betoog vooral aan kritiek op selectie aan de poort en de beperkte beschikbaarheid van opleidingsplekken. Dat is zeker een aspect, maar ook het onderwijsproces zelf kan aan kracht winnen door diversiteit te omarmen en verschillen te benutten en te honoreren.

Dat gebeurt al wel, maar veelal door specifiek beleid en voorzieningen per groep: studenten met een migratie achtergrond, studenten met een beperking, excellente studenten, topsporters.

Een studentendecaan vertelde mij hoe dit in de praktijk uitwerkt: het percentage studenten dat studeert met één of meer beperkingen stijgt (nu rond de 20%). Als studentendecaan draag ik meer en meer bij aan de toename van dit percentage. Immers: alleen studenten met een diagnose komen voor voorzieningen in aanmerking.

Dit is de praktijk. In mijn ogen een achterhaalde benadering die gebaseerd is op compensatie van een “one size fits all” onderwijsconcept. Het honoreren en benutten van verschillen is wat anders dan ze reguleren en/of weg organiseren. Echte inclusie betreft alle individuen.

Is groepsbenadering dan onbelangrijk? Nee, dat niet. Er zijn ook nuttige voorzieningen, maatregelen etc. te realiseren voor specifieke groepen. Bovendien heeft het een belangrijke sociale functie. Hoe fijn is het niet om er bij te horen, dat gaat vaak vanzelfsprekender en beter via een bepaalde segmentatie: internationale studenten, excellente studenten, studenten met een vergelijkbare beperking etc. Waarbij het risico overigens is dat binnen het comfort van de 'eigen' groep we onvoldoende nieuwsgierig zijn, open staan voor anderen.

Zonder in een principiële discussie over gepersonaliseerd leren terecht te willen komen denk ik dat we veel meer tegemoet moeten komen aan de specifieke en individuele leervragen en behoeften van studenten. Leren is immers een persoonlijk en continue proces dat tot stand komt in interactie met anderen. Goed onderwijs zoekt aansluiting bij tempo, inhoud, motivatie, niveau en omstandigheden van de studenten. Dit is essentieel om maximale leeropbrengsten te genereren.

Een docent schreef mij onlangs: gepersonaliseerd leren en leren van elkaar doen we al jaren. Bij veel docenten zit zorg voor het individu in hun genen, maar we zijn wel iets kwijtgeraakt. Daarmee slaat hij de spijker op z'n kop. Aandacht voor het leren van het individu doet ieder docentenhart sneller kloppen. Dat vinden we prachtig. Echter door drie opeenvolgende aanleidingen zijn we van die natuurlijke neiging afgedwaald.

1) Eind vorige eeuw hadden we in het hbo onze handen meer dan vol aan de enorme volume groei van studenten, bij achterblijvende groei in middelen. Het hbo is inmiddels de onderwijssector met de laagste overheidsbijdrage per deelnemer, nog lager dan het PO ! ([NRC 11 december 2017](#) Maarten Huygen).

2) Deze periode werd gevolgd door een periode van protocollering en formalisering als gevolg van de zgn. InHolland affaire en

3) ten slotte heeft het prestatie akkoord en rendementsdenken - het laatste zetje gegeven.

Het is nu aan ons om slim en verstandig terug te brengen waar we zo warm van worden en waar de studenten en de samenleving het meest bij gebaat zijn.

Die ruimte is er en die kans moeten we benutten. Er komen extra middelen vrij voor de kwaliteitsafspraken. De minister benoemt keer op keer de ruimte en het vertrouwen die ze aan de instellingen geeft om de kwaliteit van het onderwijs te vergroten.

Hoe gaan we dat doen, hoe maken wij het verschil?

Dat begint met de aansluiting te zoeken bij wat ons in essentie zo motiveert. Het leren van de student, het leren van alle studenten. Studenten te laten leren - niet alleen vanuit hun eigen motivatie -, maar ook vanuit de energie die vrijkomt uit de interactie met andere studenten en docenten.

We doen dat via drie lijnen:

- 1- het wegnemen van belemmeringen en obstakels.
- 2- differentiëren en flexibiliseren in ons aanbod en
- 3- ruimte te maken voor waar we de meeste waarde creëren: de persoonlijke interactie met de studenten.

Per onderdeel wil ik jullie graag meenemen in de dingen die we nu al doen en die we verder doorontwikkelen om het verschil te maken.

Als eerste het wegnemen van belemmeringen en obstakels

- We hebben managementlagen geschrapt, we verleggen bevoegdheden, we geven teams ruimte, we hebben goed gepositioneerde medezeggenschap, we zetten in op participatieve beleidsvorming en we stimuleren en faciliteren de horizontale samenwerking.
- We hebben reglementen herzien. We maken ze algemener zodat er meer ruimte komt voor de discretionaire bevoegdheden van docententeams, om goed te kunnen aansluiten bij de specifieke situatie en de specifieke student.
- Door mee te doen aan het landelijke experiment flexstuderen maken wij het voor studenten mogelijk om hun studie te combineren met bijvoorbeeld een rol als mantelzorger of ondernemer. Deze studenten zijn dan niet verplicht om het volledige jaarprogramma te doorlopen en betalen dan ook maar een deel van hun collegegeld. Inmiddels hebben zich zo'n 350 deelnemers voor dit experiment aangemeld.
- We willen minder formaliseren. De risico/regel reflex die we ons als samenleving volledig eigen hebben gemaakt is ook aan ons niet voorbij gegaan. Veel van onze communicatie is schriftelijk, formeel, afstandelijk en juridisch dichtgetimmerd. Ik pleit sterk voor persoonlijk contact en persoonlijke communicatie, daar waar het kan. Het is zoveel leuker, het lijkt in eerste instantie extra werk, maar geloof me, dit winnen we dik en dwars terug in het effect.

Differentiëren en flexibiliseren van ons aanbod, is de tweede lijn waarmee we verschil maken.

Een paar voorbeelden.

- In Amersfoort zijn we bezig de Associate Degree Academy uit te bouwen. Dit zijn zelfstandige tweejarige opleidingen op niveau 5. De AD opleiding voor event-management gaat van start met naar verwachting circa 85 studenten, daarnaast verwachten we dit jaar voor 4 à 5 nieuwe opleidingen toestemming te krijgen.
- Vrijwel al onze deeltijdopleidingen doen mee aan de pilot flexibilisering deeltijd. Uitgangspunt is een curriculum op basis van learningoutcomes, we maken daarmee mogelijk dat niet iedereen een zelfde en vast programma moet doorlopen. We combineren dit met vier startmomenten per jaar en creëren op deze wijze ruimte voor de individuele student.

De derde lijn waarmee we samen verschil maken is ruimte voor de persoonlijke interactie met studenten

Als eerste instelling voor hoger onderwijs hebben wij kwaliteitsafspraken vastgesteld. Uit de gesprekken die wij met studenten en medewerkers hebben gevoerd in aanloop naar het opstellen van de kwaliteitsafspraken kwam een aantal behoeften sterk naar voren.

Studenten zijn tevreden over inhoud en kwaliteit van de opleidingen, maar willen graag meer persoonlijke aandacht en begeleiding.

Docenten geven aan graag meer tijd te willen om aan de vraag van studenten tegemoet te komen. Komende jaren krijgen de opleidingen extra docenten, onze gemiddelde docentstudent ratio zal de komende vijf jaar met ca.10% verbeteren. Het is aan de opleidingen in overleg met studenten om de specifieke inzet van deze extra docenten te bepalen.

Studenten hebben zich ook hard gemaakt voor een aantal instellingsbrede voorzieningen zoals een student learning centre, versterking studieverenigingen, extra studenten decaan, etc.

Komende maanden wordt de specifieke invulling hiervan uitgewerkt. En tenslotte worden er extra middelen toegevoegd aan de meerjaren investeringen in de digitale leeromgeving.

Onze hogeschool is verweven met de maatschappij, een geïntegreerd onderdeel van de stedelijke en regionale omgeving. Onze hogeschool verbindt opleidingen met arbeidsmarktvraagstukken, de beroepspraktijk en de veranderende samenleving. Vanuit deze positie gaan we de toekomst tegemoet en gaan we voor en met studenten verschil maken.

Met een hogeschool die:

- van iedereen is;
- gelijke kansen biedt;
- en persoonlijke aandacht stimuleert.

Afsluiting

Ik ga afronden. Het belooft weer een mooi collegejaar te gaan worden.

Samen vormen we een hogeschool om trots op te zijn. Samen maken wij het verschil!

Ik wens jullie allemaal een fantastisch en inspirerend collegejaar!
